

STORTINGET

Innst. 229 L

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Prop. 31 L (2022–2023)

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i politiloven og politiregisterloven (PSTs etterretningsoppdrag og bruk av åpent tilgjengelig informasjon)

Til Stortinget

Sammendrag

I proposisjonen foreslås det endringer i politiloven og politiregisterloven.

For det første foreslås det endringer i politiloven som lovfester Politiets sikkerhetstjenestes (PSTs) oppgave som innenlands etterretningstjeneste, og som tydeliggjør hva denne oppgaven innebærer. Det er i en rekke sammenhenger forutsatt og forventet at PST skal ha denne rollen allerede i dag, men oppdraget og hva det innebærer, er ikke tilstrekkelig reflektert i dagens lovverk. Dette gjør at PST ikke har mulighet til å oppfylle de forventninger som stilles til tjenesten. Oppgaven som innenlands etterretningstjeneste foreslås formulert som at PST skal utarbeide analyser og etterretningsvurderinger om forhold i Norge som kan true Norges suverenitet, territoriale integritet, demokratiske styreform og andre nasjonale sikkerhetsinteresser. Analysene og etterretningsvurderingene vil være rådgivende og er ment å utgjøre beslutningsstøtte for å prioritere innsatsområder, ressurser og tiltak.

Ved begrensningen til forhold «i Norge» avgrenses oppgaven mot de oppgavene som tilligger Etterretningstjenesten (E-tjenesten). Det foreslås også en klar hjemmel i politiregisterloven for at PST kan behandle opplysninger som er nødvendige for dette formålet.

Dette vil gjøre at PST kan behandle opplysninger i et noe større omfang enn det tjenesten gjør i dag.

For det andre foreslås det å åpne for at PST kan lagre, systematisere og analysere store mengder åpent tilgjengelig informasjon til etterretningsformål, selv om den enkelte opplysning isolert sett ikke er nødvendig for dette formålet. Det er et vilkår at behandlingen antas å være nødvendig for utarbeidelse av analyser og etterretningsvurderinger. Begrunnelsen for forslaget er at det etter departementets syn er nødvendig å åpne for denne typen behandling for at PST skal kunne ivareta oppgaven som innenlands etterretningstjeneste og oppfylle forventningen om at de skal «følge med» på internett. Forslaget vil være avgjørende for at PST skal kunne analysere endringer i trusselbildet, og vil bidra til at PST kan avdekke ukjente trusselaktører og oppdage nye fenomener som kan medføre nye trusler.

Med åpent tilgjengelig informasjon menes informasjon som er allment tilgjengelig for offentligheten. Som en sentral sikkerhetsmekanisme foreslås det at den lagrede informasjonen skal sperres. Dette innebærer at opplysningene bare kan brukes til de konkret angitte formålene, og at opplysningene ellers ikke anses å være registrert hos PST. Opplysningene skal holdes atskilt fra opplysninger som ellers behandles hos PST. I tillegg til bruk til utarbeidelse av analyser og etterretningsvurderinger foreslås det å åpne for at PST kan bruke opplysningene i forebyggende sak og i etterforskningen av straffbare handlinger innenfor PSTs ansvarsområde. Opplysningene skal slettes senest etter fem år, men med en mulighet for å beslutte fortsatt lagring på nærmere vilkår.

Forslaget om å tydeliggjøre PSTs etterretningsoppdrag i politiloven og gi en korresponderende hjemmel for behandling av opplysninger for dette formålet vil i

seg selv ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser av betydning. Forslaget krever begrensede tekniske tilpasninger og vil derfor kunne tre i kraft etter vedtakelse.

Forslaget om å etablere en hjemmel for behandling av åpent tilgjengelig informasjon for utarbeidelse av analyser og etterretningsvurderinger vil kreve tekniske endringer før bestemmelsene kan settes i kraft. Kostnadene vil blant annet avhenge av hvor mye informasjon som skal lagres, og antall kilder. Det må etableres en ny plattform hvor de sperrede opplysningene skal ligge, som gjør det mulig å behandle opplysningene atskilt fra opplysninger som ellers behandles hos PST. Kostnadene vil fordeles på personell og teknologi og knytter seg hovedsakelig til innhenting og behandling av opplysninger, lagring av data, analyseverktøy, analyser, maskinvare og programvare. Alle de økonomiske og administrative konsekvensene er ikke endelig avklart, og anslagene over kostnader er usikre. Det foreslås ikke en bevilgning til formålet i regjeringens forslag til statsbudsjettet for 2023. Eventuelle videre forslag om anskaffelse og drift av tiltak vil legges frem for Stortinget i forbindelse med de årlige budsjettframleggene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kamzy Gunaratnam, Odd Harald Hovland og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Aase Marthe J. Horrigmo og Sveinung Stensland, fra Senterpartiet, Ivar B. Prestbakmo og Else Marie Rødby, fra Fremskrittspartiet, lederen Per-Willy Amundsen og Tor André Johnsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Andreas Sjalg Unneland, og fra Venstre, Ingvild Wetrhus Thorsvik, viser til at en proposisjon om endringer i politiloven og politiregisterloven (PSTs etterretningsoppdrag og bruk av åpent tilgjengelig informasjon) behandles i denne innstillingen.

Komiteen viser til at det i proposisjonen foreslås endringer i politiloven og politiregisterloven. Det foreslås endringer i politiloven som lovfester Politiets sikkerhetstjenestes (PSTs) oppgave som innenlands etterretningstjeneste, og som tydeliggjør hva denne oppgaven innebærer. Det foreslås videre en klar hjemmel i politiregisterloven for at PST kan behandle opplysninger som er nødvendige for dette formålet. Dette vil gjøre at PST kan behandle opplysninger i et noe større omfang enn det tjenesten gjør i dag.

Komiteen viser videre til at det foreslås å åpne for at PST kan lagre, systematisere og analysere store mengder åpent tilgjengelig informasjon til etterretningsformål, selv om den enkelte opplysning isolert sett ikke er

nødvendig for dette formålet. Med åpent tilgjengelig informasjon menes i denne sammenheng informasjon som er allment tilgjengelig for offentligheten. Forslaget begrunnes med at det etter departementets syn er nødvendig å åpne for denne typen behandling for at PST skal kunne ivareta oppgaven som innenlands etterretningstjeneste og oppfylle forventningen om at de skal «følge med» på internett. Slik departementet ser det, vil forslaget være avgjørende for at PST skal kunne analysere endringer i trusselbildet, og vil bidra til at PST kan avdekke ukjente trusselaktører og oppdage nye fenomener som kan medføre nye trusler.

Komiteen viser til at det ble gjennomført muntlig høring i saken den 17. januar 2023, hvor Advokatforeningen, Datatilsynet, Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) og Tekna møtte. De fire høringsinstansene har også avgitt skriftlige høringsinnspill til saken.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til at de foreslåtte lovendringene vil styrke PSTs muligheter til å følge med på ekstremistiske digitale nettverk. PST har over tid varslet at terrortrusselen de kommende årene, hovedsakelig antas å komme fra enkeltpersoner med tilknytning til slike nettverk. Flertallet mener det er viktig at PST i tillegg settes i bedre stand til å følge med på blant annet sammensatte trusler og strategiske oppkjøp og fortelle om nye fenomener som kan utgjøre nye trusler. Det er viktig at lovverket holder tritt med den digitale utviklingen.

Flertallet viser til at lovforslagene ble sendt på høring fra departementet i oktober 2021, med høringsfrist i januar 2022. Det er i etterkant gjort endringer i lovforslaget for blant annet å styrke hensynet til personvernet, ved for eksempel å redusere lagringstiden fra 15 til 5 år. Samtidig vil flertallet påpeke at reduksjonen i lagringstid er supplert med en mulighet for forlengelse til inntil 15 år etter en konkret vurdering. Flertallet mener lovforslaget balanserer hensynet til nasjonal kontroll og enkeltpersoners personvern på en fornuftig måte.

Flertallet viser til at Tekna under komiteens høring stilte spørsmål ved departementets vurdering av hvorvidt anonymisering av dataene er mulig eller ikke. Flertallet vil presisere at formålet med lovendringene er å gi PST effektive verktøy for å levere analyser og etterretningsvurderinger basert på data fra åpne kilder. Dette arbeidet vil vanskeliggjøres, og formålet med loven kan vanskelig nås, dersom alle dataene skal anonymiseres allerede ved innhenting. Flertallet viser til at personinformasjon kan fremkomme i mange ulike former, som i en løpende diskusjon i et chat-forum, i kommentarfelt, i avisartikler eller i fritekst på en nettside. Selv om det skulle være teknisk mulig å fjerne

alle slike opplysninger, er det svært krevende, og flertallet mener det vil redusere effekten av lovforslaget. Ved undersøkelser av om det foregår valgpåvirkning i Norge, vil det etter flertallets skjønn være viktig å finne ut om det for eksempel er en statlig aktør som står bak. Dette arbeidet vil bli vanskeliggjort dersom dataene er anonymisert.

Flertallet bemerker også at det er en vesentlig forskjell mellom at dataene lagres, og en eventuell registrering eller bruk. For at dataene skal kunne brukes, må alle lovens vilkår om at opplysningene er nødvendige, korrekte og oppdaterte, være oppfylt. Flertallet viser til at disse reglene oppstiller skranker for all behandling av personopplysninger, også opplysninger om mindreårige. For behandling av særlige kategorier av personopplysninger (som helse, seksuell orientering osv.) stilles det ytterligere krav om at behandlingen må være strengt nødvendig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre vil innledningsvis uttrykke støtte til den delen av proposisjonen som gjelder endring av politiloven for lovfesting av Politiets sikkerhetstjenestes oppgave som innenlands etterretningstjeneste. Disse medlemmer mener forslaget på dette punktet tydeliggjør Politiets sikkerhetstjenestes samfunnsoppdrag på en god måte.

Konsekvenser for ytringsfriheten og personvernet

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at forslaget fra regjeringen innebærer en nærmest grenseløs mulighet for innsamling av opplysninger fra åpne kilder om norske borgeres aktivitet på internett. Disse medlemmer viser til at internett som arena for utveksling av tanker og meninger blir stadig viktigere i folks liv. Vi lever større deler av våre liv på internett enn tidligere, og overvåkning av internett vil kunne medføre at vi unngår å søke kunnskap eller delta i fellesskap fordi vi er usikre på hvordan vi blir oppfattet.

Disse medlemmer viser til at Datatilsynet i sitt høringsinnspill påpeker at forslaget til ny § 65 a i politiregisterloven vil gi PST en «tilnærme[t] ubegrense[t] mulighet [...] til å kartlegge norske borgeres meninger, politisk ståsted, legning og helse», og at dette innebærer et stort inngrep i retten til privatliv, som vil få konsekvenser for ytringsfrihet, tankefrihet og informasjonsfrihet.

Disse medlemmer frykter i likhet med Datatilsynet, NIM, Tekna og Advokatforeningen at slike omfattende overvåkningsgjerninger vil kunne ha en nedkjølede effekt på ytringsfriheten, hvor folk vegrer seg for å ut-

trykke seg, dele meninger og søke informasjon på internett når de vet at myndighetene følger med.

Disse medlemmer viser til at det i Datatilsynets personvernundersøkelse 2019/2020 fremgikk at 16 pst. svarer at de har unnlatt å delta i en debatt i kommentarfelt eller på Facebook fordi de er usikre på om myndigheter slik som politiet, PST eller Etterretningstjenesten kan få tilgang til informasjonen. Datatilsynet trekker frem at dette er et oppsiktsvekkende høyt tall i et land hvor tilliten til offentlige myndigheter generelt sett er høy. Den massive overvåkingen av norske borgere det legges opp til i den foreliggende proposisjonen, vil kunne føre til at denne negative trenden forsterkes ytterligere.

Disse medlemmer viser til at retten til privatliv, ytringsfrihet og personvern er grunnleggende verdier som er nødvendige forutsetninger for et demokratisk samfunn. Disse medlemmer viser til at inngrep i menneskerettighetene må være forholdsmessige. Disse medlemmer er derfor svært kritiske til at personvern- og menneskerettighetsaspektet, inkludert en eventuell nedkjølingseffekt på ytringsfriheten, har fått så tynne drøftelser i proposisjonen. Disse medlemmer viser til at også NIM, Datatilsynet, Tekna og Advokatforeningen kritiserer den manglende drøftelsen av dette.

Disse medlemmer viser videre til at en grundig vurdering av personvernkonsekvenser i lovarbeid er en forutsetning for demokratisk kontroll. Disse medlemmer viser til at Personvernkommissjonen i sin rapport NOU 2022:11 skriver at de har observert at vurderinger av personvernkonsekvenser kan være begrensede og mangelfulle i forbindelse med nye lov- og forskriftsforslag. Det synes også å være slik at samlede effekter ved innføring av flere inngripende forslag får for liten oppmerksomhet.

Disse medlemmer viser til at dette forslaget trekkes frem som et eksempel på «tydelige mangler» ved lov- og forskriftsarbeidet. Det står videre:

«Når det gjøres enkeltstående endringer i lovgivningen er det komplisert å få oversikt over konsekvenser, herunder konsekvenser for personvernet. Mangel på oversikt kan videre føre til at det blir vanskeligere å sørge for solid demokratisk kontroll over lovprosessen.»

Manglene knyttet til vurdering av personvernkonsekvenser trekkes også frem i høringssvarene fra NIM, Advokatforeningen og Tekna.

Disse medlemmer mener at dette forslaget må sees i sammenheng med andre større overvåkningstiltak som politiet og etterretningstjenesten har fått hjemmel til å innføre. Disse medlemmer viser til tilrettelagt innhenting, lagring av ip-adresser og overvåkning av flypassasjerer. Samlet sett innebærer dette at myn-

dighetenes mulighet til å overvåke borgerne har blitt betydelig utvidet de siste årene. Dette bekymrer disse medlemmer.

Disse medlemmer viser videre til at dette også er en bekymring som deles av Personvernkommissjonen. I NOU 2022:11 uttaler Personvernkommissjonen at den har inntrykk av at de manglende vurderingene av personvernkonsekvenser i lov- og forskriftsarbeider blant annet skyldes at Datatilsynet i liten grad involveres før personverninngrepene lov- og forskriftsforslag sendes på høring.

Disse medlemmer viser til rådføringsplikten som følger av personvernforordningen artikkel 36 nr. 4. Disse medlemmer ber regjeringen merke seg at Personvernkommissjonen i NOU 2022:11 i punkt 7.4.1 uttaler at den

«ser grunn til å stille spørsmål ved om rådføringsplikten etterfølges i tilstrekkelig grad av norske myndigheter i dag innenfor justissektoren».

Disse medlemmer viser videre til at når forslaget hjemler adgang til innhenting av alle former for sensitiv informasjon, innebærer dette at alle former for sensitiv informasjon omfattes, for eksempel informasjon om barn, uriktig informasjon og informasjon som andre har lagt ut i trakasserende hensikt. Disse medlemmer er svært kritiske til at det i den foreliggende proposisjonen ikke legges opp til at det foretas egne vurderinger knyttet til barn, og til manglende drøfting av denne problemstillingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, vil fremheve at det er gjort endringer i forslaget som ble sendt på høring i 2021. Det er tydeliggjort at forslaget ikke innebærer at PST kan lagre og behandle «hva som helst», ved at innhenting må antas å være nødvendig for å utarbeide analyser og etterretningsvurderinger. Det innebærer at innhenting er mer innrammet og målrettet enn foreslått i høringsnotatet. Samtidig er lagringstiden vesentlig redusert sammenlignet med høringsforslaget, og formålet er tydeliggjort sammenlignet med høringsforslaget.

Flertallet vil fremheve at trusselbildet har endret seg vesentlig med vår digitale hverdag, og det er behov for å gi tjenesten virkemidler som er tilpasset den digitale utviklingen. PSTs ansvar er det samme i det digitale rom som i den fysiske verden. Det er i den sammenheng viktig å understreke at informasjonen som kan innhentes og lagres, er offentlig tilgjengelig informasjon, som hvem som helst kan få tilgang til. Det vises også til at det at opplysningene lagres, ikke er det samme som at de kan brukes fritt. Opplysningene skal være sperret og behandles atskilt fra andre opplysninger som behandles

av PST. For at opplysningene skal kunne tas i bruk i konkrete saker, må alle lovens vilkår være oppfylt.

Flertallet vil understreke at med den innrammingen som er gjort av lovforslaget nå, som en justering av forslaget som var gjenstand for høring, vil hensynet til ytringsfriheten være ivaretatt.

Legalitetsprinsippet, proporsjonalitet og kontrollmekanismer

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at inngrep i privatlivet kan være lovlig dersom vilkårene i EMK artikkel 8 nr. 2 er oppfylt. Her fremgår det at inngrepet må ha hjemmel i nasjonal lovgivning og være nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til blant annet nasjonal sikkerhet eller forebygging av uorden eller kriminalitet.

Disse medlemmer viser til at det i kravet om hjemmel i nasjonal lovgivning ligger at inngrepet må ha grunnlag i en formell nasjonal norm som er tilgjengelig og gir forutsigbarhet for innbyggerne. I Rt. 2014 s. 1105 avsnitt 30 uttaler Høyesterett følgende om de kvalitative kravene som stilles til lovhjemmelen for inngrep:

«For å gi en slik hjemmel som Grunnloven og menneskerettighetskonvensjonene krever, holder det ikke at loven er formelt sett i orden, og at den etter alminnelige tolkningsprinsipper gir grunnlag for lagringen. Det gjelder også kvalitative krav: Loven må være tilgjengelig og så presis som forholdene tillater. Den må dessuten – i lys av den forhøyede risikoen for misbruk og vilkårlighet som erfaringsmessig kan foreligge når myndigheter tillates å operere i hemmelighet – gi rimelige garantier knyttet til blant annet formen for lagring, bruken av materialet, mulighetene for innsyn, sikkerhet og sletting.»

Disse medlemmer mener at rekkevidden av innsamlingen er for stor. Disse medlemmer viser til at kravet om at behandlingen må «antas» å være nødvendig, ikke innebærer at det kreves sannsynlighetsovervekt eller sikkerhet for å kunne behandle opplysningene. Disse medlemmer mener at innrammingen i praksis har svært få begrensninger når

«det vil være tilstrekkelig med en rimelig og ikke helt fjern mulighet for at behandlingen er nødvendig».

Disse medlemmer har merket seg at Advokatforeningen i sitt høringsinnspill problematiserer lovforslagets forhold til legalitetsprinsippet. Det pekes i høringsinnspillet på at det i for liten grad er redegjort for hva som menes med «åpent tilgjengelig informasjon» og «lignende beskyttelsesmekanismer». Advokatforeningen mener videre at departementets negative avgrensning i liten grad tilfredsstillende legalitetsprinsippet. Disse medlemmer tiltrer Advokatforeningens innvendinger på dette punkt, og mener det særlig i lys av de

manglende kontrollmekanismene for etterprøving av lovgivningens anvendelse i praksis er bekymringsfullt med en så vag avgrensning av sentrale elementer i lovforslaget.

Disse medlemmer etterlyser prinsipper som beskriver balansen mellom å ivareta personvern og PSTs tjenestebehov. Disse medlemmer mener at man med fordel kunne drøftet hvorvidt en mer målrettet metode ville kunne oppfylt formålene ved loven uten at inngrepet i enkeltmenneskets personvern hadde vært så stort. Disse medlemmer vil påpeke at målretting står sentralt i praksis fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) og EU-domstolen.

Disse medlemmer viser videre til at proposisjonen ikke oppstiller noe formkrav for de beslutninger som kan fattes etter den foreslåtte lovgivningen. Det er ingen krav til nedtegning av vurderingen av at inngangsvilkåret for lovens anvendelse er oppfylt, som ligger til grunn for beslutningen om at informasjonslagring «antas å være nødvendig for utarbeidelse av analyser og etterretningsvurderinger». Det samme gjelder for vurderingen – «konkret vurdering» – som ligger til grunn for beslutningen om å forlenge lagringstiden fra 5 til 15 år. Disse medlemmer finner det svært betenkelig at det foreslås formfrihet for beslutninger av en slik art, og manglende skriftliggjøring av beslutningen er en omstendighet som i seg selv vil vanskeliggjøre prøving av beslutningen i ettertid.

Disse medlemmer har videre merket seg at Tekna i sitt høringsinnspill påpeker det de mener er en feil i proposisjonen om muligheten til å anonymisere opplysninger om enkeltpersoner på grunn av mengden data som kan samles inn. Det hitsettes fra Teknas høringsinnspill:

«Tekna vil påpeke at dette er feil. Det er fullt mulig å anonymisere data om enkeltindivider før den analyserer, selv ved store datasett. Store skytjenesteleverandører som Microsoft, Google og AWS har verktøy for å fjerne PII fra data på en massiv skala.»

Disse medlemmer finner det lite tillitvekkende at en proposisjon som foreslår så vidtgående overvåkningshjempler som det her er tale om, synes å bygge på feil premiss når den konkluderer med at det ikke er mulig å gjennomføre tiltak som er egnet til å avdemppe den inngripende effekten ved informasjonsinnsamlingen. Dette er slik disse medlemmer ser det, en omstendighet som klart taler mot å vedta lovforslaget i sin nåværende form.

Disse medlemmer vil uttrykke sin bekymring rundt bruken av kunstig intelligens for informasjonsinnhenting i medhold av de foreslåtte lovhjemplene. Disse medlemmer viser til at flere av høringsinstansene har adressert dette i sine høringsinnspill. Fra Datatilsynets høringsinnspill hitsettes følgende:

«For å forhindre vilkårlighet og feil resultat, så er det et krav om at algoritmen den kunstige intelligensen må kunne forklare hvordan den kommer frem til resultatet. I forslaget synes det som om det motsatte er lagt til grunn.»

Videre hitsettes følgende fra samme høringsinnspill:

«Et system som nærmest ved en tilfældighet kan identifisere personer, som så vil bli etterforsket av PST, er langt fra prinsipper om ansvarlig kunstig intelligens.»

Disse medlemmer er dypt bekymret over det som fremgår av Datatilsynets høringsinnspill på dette punkt, særlig sett i lys av hvor vidtgående de foreslåtte lovhjemplene er, og de manglende mekanismene for etterprøving av hjemlenes anvendelse i praksis. Disse medlemmer viser i forlengelsen av dette til at Tekna i sitt høringsinnspill argumenterer for at det burde gis klare føringer på hvilken type teknologi det skal være tillatt å benytte ved anvendelsen av lovhjemplene, en vurdering disse medlemmer tiltrer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, understreker at automatiserte analyseverktøy bare kan brukes til utarbeidelse av analyser og etterretningsvurderinger. Slike verktøy kan ikke benyttes for å finne personer som det kan være aktuelt å opprette forebyggende sak på, eller i forbindelse med etterforskning. Det vil ikke kunne opprettes forebyggende sak eller åpnes etterforskning utelukkende basert på en automatisert analyse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at EMD har vurdert saker om masseinnhenting av informasjon der innsamlingen som utgangspunkt ikke er systematisk eller rettet mot en konkret person. De aktuelle sakene dreier seg om hemmelig overvåkning av kommunikasjon i transitt, der både innholdet i kommunikasjonen og metadata samles inn.

Disse medlemmer viser til at EMDs nyeste avgjørelser om slik masseovervåkning er avgjørelsene i storkammerssakene Big Brother Watch og andre mot Storbritannia og Centrum för Rättvisa mot Sverige, begge avsagt 25. mai 2021. EMD legger i disse avgjørelsene til grunn at masseinnsamling er en gradvis prosess, hvor omfanget av inngrepet i individets rettigheter etter EMK artikkel 8 tiltar underveis. Selv på det første stadiet, der innhenting og lagringen ikke er rettet mot konkrete individer, vil inngrepet rammes av artikkel 8. Behovet for sikkerhetsmekanismer vil imidlertid være størst mot slutten av prosessen, når innholdet i kommunikasjonen blir nærmere undersøkt.

Disse medlemmer viser til at departementet i den foreliggende proposisjonen legger til grunn at de dommene som foreligger fra EMD om etterretningstje-

nestens bulkinnsamlingsregimer, som oppstiller svært strenge kontrollmekanismer, ikke har overføringsverdi til forslaget fordi det er tale om åpent tilgjengelig informasjon.

Disse medlemmer mener i likhet med NIM at det faktum at informasjonen er åpent tilgjengelig, ikke er synonymt med at inngrepet er begrenset. Når åpent tilgjengelig informasjon kan bearbeides av automatiserte analyseverktøy, kan reelt ny informasjon fremkomme. Disse medlemmer er i likhet med Tekna bekymret for at man i den foreliggende proposisjonen ikke tar innover seg de potensielt negative konsekvensene ved å bli profilert på «gruppenivå». Avanserte analyser av store datasett vil samlet kunne gi et omfattende bilde av en gruppe. I et land med få innbyggere vil man da fort kunne få vite mye om individene i en gruppe.

Disse medlemmer viser videre til at NIM i sitt høringsinnspill påpeker at verken EU-domstolen eller Den europeiske menneskerettighetsdomstolen har tatt eksplisitt stilling til et forslag som det foreliggende. Rettstilstanden på dette området er dermed uavklart. Disse medlemmer deler NIMs syn på at kontroll- og rettssikkerhetsmekanismer under enhver omstendighet er sentrale i forholdsmessighetsvurderingen.

Disse medlemmer viser til at PST til forskjell fra E-tjenesten ikke utelukkende er en etterretningstjeneste, men også et politiorgan, som etter den foreslåtte § 65 a i politiregisterloven kan bruke den innsamlede informasjonen til etterforskning av lovbrudd som nevnt i politiloven § 17 b. Etter disse medlemmers syn gjør dette at krav om svært strenge kontrollmekanismer gjør seg enda sterkere gjeldende for PSTs vedkommende enn for E-tjenesten.

Disse medlemmer viser til at det i dommen Big Brother Watch og andre mot Storbritannia stilles krav om at det i det rettslige rammeverket må foreligge prosedyrer for etterfølgende tilsyn fra et uavhengig organ med hensyn til overholdelse av sikkerhetstiltak som skal følges når data samles inn, undersøkes og brukes. Det må legges til rette for at tilsynsorganet har de facto anledning til å oppdage og ettergå tilfeller av manglende overholdelse.

Disse medlemmer viser til den foreliggende proposisjonens manglende kontrollmekanismer for å etterprøve bruken av de virkemidlene for overvåkning som foreslås gitt PST. Slik disse medlemmer ser det, representerer dette et vesentlig rettssikkerhetsproblem, som proposisjonen ikke adresserer på en tilfredsstillende måte. Disse medlemmer viser til at det i proposisjonen fremgår at kontrollvirksomheten skal utføres av EOS-utvalget.

Disse medlemmer viser til at EOS-utvalget selv i sitt høringsinnspill uttaler at deres kontroll er stikkprøvebasert, og at de ikke er en garantist for at feil ikke kan skje. Denne stikkprøvekontrollen utgjør slik disse

medlemmer ser det, ingen fullgod etterprøvbarehet av lovhjemlenes anvendelse i praksis. Det problematiske ved manglende mekanismer for en tilfredsstillende etterprøving av hjemlenes anvendelse er også påpekt av flere av høringsinstansene ved behandlingen av proposisjonen. Disse medlemmer mener dette er en omstendighet som med tyngde taler mot å vedta det foreliggende lovforslaget, og vil derfor foreslå prinsipielt at saken sendes tilbake til regjeringen.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Prop. 31 L (2022–2023) Endringer i politiloven og politiregisterloven (PSTs etterretningsoppdrag og bruk av åpent tilgjengelig informasjon) sendes tilbake til regjeringen.»

Dersom det ikke skulle bli flertall for å sende proposisjonen tilbake til regjeringen, vil disse medlemmer fremme en rekke subsidiære forslag som omtales i det følgende.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, vil understreke at forslaget er begrenset til åpent tilgjengelig informasjon, noe som gjør at det skiller seg vesentlig fra bruk av skjulte tvangsmidler, tilrettelagt innhenting og andre overvåkingsmetoder. Dette er informasjon som alle fritt kan lese på nett. Bruken av åpne kilder er etter forslaget ment å gi et bedre grunnlag for analyser og etterretningsvurderinger. Det er ikke et verktøy som har forebygging og etterforskning som formål, og PST kan ikke innhente åpent tilgjengelig informasjon etter bestemmelsen for å forebygge eller etterforske.

Flertallet vil understreke at med «åpent tilgjengelig informasjon» menes informasjon som er allment tilgjengelig for offentligheten, for eksempel nettavisartikler, åpne offentlige registre, åpne diskusjoner i sosiale medier, kommentarfelt, blogger mv. Det omfatter ikke private samtaler på chattetjenester, eposter eller annen kryptert eller privat kommunikasjon.

Flertallet vil understreke viktigheten av gode kontrollmekanismer, rutiner og retningslinjer internt i PST, både når det gjelder innhenting, bruken av opplysningene og sletting. Som det fremkommer av proposisjonen, vil PSTs internkontroll være viktig – i tillegg til EOS-utvalgets rolle. EOS-utvalget vil kunne kontrollere alt, og systemene må tilrettelegges for kontroll når de utvikles. Sikkerhetsloven stiller også krav til PSTs systemer. I tillegg fører Justis- og beredskapsdepartementet overordnet kontroll med tjenesten gjennom den alminnelige etatsstyringen av PST.

Flertallet vil videre peke på at det i lovforslaget er inntatt sikkerhetsmekanismer blant annet ved at lagring i mer enn 5 år krever beslutning. Lagring ut over 5-

årsfristen forutsetter at opplysningene etter en konkret vurdering fremdeles er nødvendige. Et eksempel er kartlegging av påvirkningsvirksomhet mot valg over flere valgperioder. Bestemmelsen er en unntaksbestemmelse. Det fremgår av proposisjonen at krav til skriftlighet og begrunnelse av beslutninger om utsatt sletting vil bli regulert i forskrift.

Flertallet vil videre fremheve at som en sentral sikkerhetsmekanisme foreslås det at opplysninger skal sperres, noe som innebærer at de kun kan brukes til særskilt angitte formål, og at de ellers ikke anses å være registrert hos PST. Formålene er klart angitt i lovforslaget.

Strengere inngangskriterium

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at inngangskriteriet for behandling av informasjon er at det

«antas å være nødvendig for utarbeidelser av analyser og etterretningsvurderinger».

Disse medlemmer viser til at NIM i sitt høringsinnspill påpeker at dette kriteriet neppe kan anses som en effektiv begrensning. Kriteriet er skjønnsmessig og etablerer en svært lav terskel som ikke er egnet til ekstern kontroll.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag om et strengere og etterprøvbart inngangskriterium for PSTs behandling av åpent tilgjengelig informasjon.»

Nærmere regulering av automatiske analyseverktøy

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser videre til at forslaget gir anvisning på hvordan innhentet informasjon kan behandles i videre trinn etter lagring. Informasjonen kan etter innhenting behandles ved automatiserte analyseverktøy. Hvordan denne behandlingen kan skje, er ikke nærmere regulert, og det er ikke oppstilt vilkår for slik behandling.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag hvor det oppstilles nærmere vilkår for PSTs videre behandling av innhentet åpent tilgjengelig informasjon etter lagring.»

Bruk av opplysninger til annet enn etterretningsformål

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at selv om det i overskriften til bestemmelsen kun nevnes «etterretningsformål», åpnes det for at den innsamlede informasjonen kan benyttes til å opprette forebyggende sak eller til etterforskningsformål. Dette gir en svært vid adgang til bruk av opplysningene og bidrar til å utviske skillet mellom politi- og etterretningsvirksomhet.

Disse medlemmer viser til at Advokatforeningen i sitt høringsinnspill av 3. januar 2022 ikke er enig i at sperrede opplysninger uten videre også skal kunne brukes i de tilfellene der det er åpnet etterforskning av lovbrudd som er opplistet i politiloven § 17 b, eller i forbindelse med en forebyggende sak.

Disse medlemmer viser til at høringsinstansen begrunner dette med at formålet med masseinnsamling av informasjon er behovet for et bredere informasjonsgrunnlag for trusselvurderinger, ikke håndtering av forebyggende saker eller etterforskning av straffesaker. I disse tilfellene har PST andre og mer målrettede virkemidler til rådighet. Disse medlemmer støtter denne vurderingen.

Disse medlemmer viser til høringsinnspill fra NIM av 23. august 2021. Det bør etter disse medlemmers syn oppstilles en tydeligere avgrensning for når disse opplysningene kan brukes til annet enn etterretningsformål. Dette er også en forutsetning for at kontrollorganer skal kunne føre kontroll med hva som er lovlig lagring og bruk, og hva som ikke er det.

Disse medlemmer mener at dersom sperrede opplysninger allikevel skal brukes til annet enn etterretningsformål, bør disse vurderingene være gjenstand for kontroll for å sikre at bruken av informasjonen skjer i henhold til de formålene og i tråd med de kravene som er satt. Domstolene bør etter disse medlemmers syn også føre kontroll med hvem som har tilgang til de sperrede opplysningene.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en utredning av konsekvenser ved at PST kan bruke sperrede opplysninger lagret i medhold av politiregisterloven § 65 a også til forebygging og etterforskning.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et lovforslag med klare kriterier og en uavhengig forhåndskontroll for bruk av sperrede opplysninger etter politiregisterloven § 65 a andre ledd nr. 2 og 3.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, vil fremheve at informasjon som er innhentet som skissert i proposisjonen, skal holdes atskilt fra PSTs vanlige systemer. Dersom opplysningene skal kunne brukes i konkrete forebyggings- eller etterforskningsaker, fordrer det at alle lovens vilkår for å opprette slike saker er til stede, i tråd med dagens rettstilstand hva gjelder vilkårene for å kunne åpne forebyggende sak eller iverksette etterforskning. Det skal fremgå klart av saken hvilke opplysninger som er hentet fra det sperrede materialet, slik at EOS-utvalget kan føre kontroll.

Flertallet viser til at domstolskontroll er en rettsikkerhetsmekanisme som ikke står i forhold til det inngrepet forslaget om at opplysningene kan brukes til forebyggende sak eller etterforskning, utgjør, eller som kreves etter EMDs praksis. Opplysninger som fremdeles er åpent tilgjengelige, vil PST fritt kunne søke opp på det åpne nettet uten noen uavhengig forhåndskontroll. Søk i det sperrede materialet sammenlignet med søk på det åpne nettet vil være et begrenset ytterligere inngrep overfor den enkelte.

Domstolskontroll i spørsmål om fortsatt lagring

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at det i den foreliggende proposisjonen legges til grunn at kravet til effektive rettsmidler anses

«ivarettatt med det alminnelige systemet med EOS-utvalgets kontroll og mulighet til å reise sak for domstolene».

Disse medlemmer viser til høringsinnspillet fra NIM og mener i likhet med høringsinstansen at det bør vurderes å regulere domstolskontroll tilsvarende det som etter lignende kritikk ble foreslått i etterretnings-tjenesteloven § 9-6 flg.

Disse medlemmer viser til at det i proposisjonen foreslås at sjefen for PST, eller den denne bemyndiger, kan beslutte fortsatt lagring i fem år av gangen inntil 15 år. Disse medlemmer mener at denne vurderingen heller bør bli gjort av en uavhengig domstol for å styrke enkeltindividets rettsvern.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag om domstolskontroll i spørsmål om fortsatt lagring ut over fem år av opplysninger innhentet i medhold av politiregisterloven § 65 a.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til at domstolskontroll er en rettsikkerhetsmekanisme

som ikke står i forhold til det inngrepet forslaget utgjør, eller som kreves etter EMDs praksis. De andre mekanismene som ligger i regelverket, er tilstrekkelige. Det vises til at det i proposisjonen er inntatt en lagringstid på 5 år, og at det kreves beslutning for lagring i mer enn 5 år. Det fremgår av proposisjonen at krav til skriftlighet og begrunnelse av beslutninger om utsatt sletting vil bli regulert i forskrift. Det vises i denne sammenheng til at lagringen gjelder informasjon fra åpent tilgjengelige kilder, og at dette skiller seg fra de systemene EMDs praksis gjelder.

EOS-utvalgets adgang til etterfølgende kontroll

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at det i proposisjonen legges til grunn at EOS-utvalget kan utføre kontroll innen tildelte budsjettammer.

Disse medlemmer viser til at EOS-utvalget i sitt høringsinnspill 17. desember 2021 uttalte følgende:

«Legges nye og krevende oppgaver til EOS-utvalget, vil det imidlertid også utfordre rammene for selve utvalgets arbeid og involvering i de ulike delene av kontrollen.»

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at EOS-utvalget har tilstrekkelig kapasitet til å føre forsvarlig kontroll med PSTs behandling av åpent tilgjengelig informasjon.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2023 komme tilbake til Stortinget med et kostnadsanslag over og en fremdriftsplan for hvordan man skal gjøre EOS-utvalget i stand til å føre forsvarlig kontroll med PSTs behandling av åpent tilgjengelig informasjon.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til at de tekniske systemene som utvikles, må tilrettelegges for EOS-utvalgets kontroll. Med den innrammingen av forslaget som foreslås i proposisjonen, er det lagt til grunn at kontroll med behandling etter den nye bestemmelsen vil kunne gjøres som en del av utvalgets alminnelige kontroll med PST, herunder kontroll med PSTs etterforskningsaker og forebyggende saker.

Evaluerings

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre

re viser til at Advokatforeningen i sitt høringsinnspill fremholder at høringsinstansen har etterlyst en lovfestet plikt til evaluering av den foreslåtte ordningen etter en viss periode, eksempelvis etter fem år. Disse medlemmer kan ikke se at det legges opp til en slik plikt i den foreliggende proposisjonen.

Etter Advokatforeningens syn, som disse medlemmer deler, bør et slikt evalueringskrav omfatte en vurdering av om hovedformålet med hjemlene oppfylles, og om de etablerte kontrollmekanismene fungerer tilfredsstillende.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen evaluere om politiregisterloven § 65 a fungerer etter intensjonen, samt om de etablerte kontrollmekanismene fungerer tilfredsstillende, fem år etter ikrafttredelse.»

Solnedgangsbestemmelse

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at en solnedgangsbestemmelse er en klausul i en lov som gjør at paragrafen utløper etter en viss tid med mindre den fornyes av lovgiver. En solnedgangsbestemmelse vil sikre periodisk gjennomgang av en paragraf for å sikre at den er nødvendig og effektiv.

Disse medlemmer ønsker å sikre at en evaluering faktisk blir gjennomført, og foreslår derfor at ny § 65 a i politiregisterloven vedtas som en såkalt solnedgangsbestemmelse, med gyldighet i seks år. Dersom det ikke fremlegges solid dokumentasjon på at behandlingen av data etter denne paragrafen er et proporsjonalt tiltak, går reglene automatisk ut på dato og bestemmelsen settes ut av kraft.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at ny § 65 a i politiregisterloven kun skal gjelde i seks år.»

Avviklingsmekanisme for systemet

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at systemet det nå legges opp til i proposisjonen, hvor en omfattende mengde data om norske innbyggere kan samles, behandles og lagres i opptil 15 år, vil øke risikoen for at data om innbyggerne kommer på avveie eller misbrukes.

Disse medlemmer viser til PSTs nasjonale trusselvurdering for 2023, hvor det påpekes at krigen i Ukraina fundamentalt har endret relasjonen mellom Russland og vestlige land, inkludert Norge. Etter PSTs

vurdering vil russiske etterretningstjenester utgjøre den største trusselen i Norge i inneværende år.

Disse medlemmer viser til at alt fra cyberkriminelle til Putins statshackere vil kunne lete etter sårbarheter i systemene som skal samle inn, bearbeide og lagre dataene om norske innbyggere.

Disse medlemmer viser til at Riksrevisjonen så sent som i oktober 2022 avdekket sårbarheter i sikkerheten ved informasjonssystemene Forsvaret bruker i operasjoner, jf. Dokument 3:3 (2022–2023). Riksrevisjonen omtaler rapporten som en av de mest alvorlige rapportene de har lagt frem, fordi disse svakhetene kan få store konsekvenser for rikets sikkerhet. Riksrevisjonen konkluderer blant annet med at Forsvaret har mangler i evnen til å oppdage og stanse digitale angrep, og at svakheter i sikkerhetsstyringen forsterker utfordringene.

Disse medlemmer viser til at det i den foreliggende proposisjonen redegjøres for at det vil være behov for rekruttering knyttet til utvikler- og analysekompetanse og IT-driftsressurser i tillegg til kompetanse PST allerede besitter. Det anslås et merbehov på 15 årsverk, som tilsvarer økte avgifter på om lag 23 mill. kroner årlig. Disse medlemmer savner en grundigere redegjørelse i proposisjonen om PSTs tilgang til kompetanse og evne til å sikre sine IT-systemer.

Disse medlemmer viser til at det foreslåtte systemet vil kreve ansettelse av mange fagfolk med høy kompetanse og erfaring, både på drifts- og kontrollsidene. Disse individene må kunne sikkerhetsklareres. Disse medlemmer vil bemerke at dette er arbeidskraft det i dag er mangel på i det norske arbeidsmarkedet. Disse medlemmer mener at hvis dette systemet etableres, må det ledsages av en kraftig utbygging av relevant kompetanse på høyt nivå.

Disse medlemmer mener at et system som har så stort potensial til å overvåke og lagre informasjon om norske innbyggere, ikke kan tillates å falle i feil hender. Disse medlemmer mener derfor at det bør legges inn en såkalt «selvmordsknapp» i systemet, altså en mekanisme som hurtig kan avvikle systemet og slette alle innhentede data.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag om en mekanisme som hurtig kan avvikle PSTs lagringssystem og slette alle innhentede data, som kan aktiveres ved cyberangrep.»

Forskning på nedkjølingseffekt

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at Ytringsfrihetskommisjonen i NOU 2022:9 i punkt 7.9.8 advarer mot bruk av generelle og vidtrek-

kende lovbestemmelser på områder som kan påvirke ytringsfriheten.

Disse medlemmer viser til at departementet i den foreliggende proposisjonen i punkt 8.1.3 viser til at flere høringsinstanser har etterlyst en grundigere vurdering av den nedkjølede effekten av forslaget og inngrepet i ytringsfriheten. Departementet anerkjenner også her

«at forslaget vil kunne ha en nedkjølede effekt ved at personer vil unnlate å ytre seg av frykt for at opplysningene blir lagret hos PST».

Selv om forslaget ikke direkte legger begrensninger på retten til å ytre seg, kan det med andre ord allikevel rent faktisk kunne gripe inn i ytringsfriheten.

Disse medlemmer registrerer at departementet deretter uttaler at PST og det øvrige politiet allerede har mulighet til å følge med på ytringer på internett og, dersom politiregisterlovens regler er oppfylt, registrere disse. Departementet trekker på dette grunnlag slutningen at det

«derfor [må] antas at de som vil unnlate å ytre seg som følge av forslagene her, til en viss grad lar være allerede i dag».

Disse medlemmer ønsker å påpeke at departementet her hopper bukk over det aspektet at når åpent tilgjengelig informasjon bearbeides av automatiserte analyseverktøy, kan reelt ny informasjon fremkomme. Muligheten for at fremtidig informasjon kan kobles med dagens eller fortidens informasjon, utgjør en tilleggsdimensjon ut over den adgangen PST og det øvrige politiet allerede har til å følge med på ytringer på internett. At informasjonen er åpent tilgjengelig, er med andre ord ikke synonymt med at inngrepet er begrenset. Som også NIM påpeker i sitt høringsinnspill, foretar ikke departementet en egentlig drøftelse av dette.

Disse medlemmer frykter i likhet med NIM at forslaget om ny § 65 a i politiregisterloven kan få en alvorlig nedkjølede effekt på ytringsfriheten, ved at den åpne og frie debatten blir skadelidende.

Disse medlemmer viser til at Personvernkommisjonen i NOU 2022:11 i punkt 7.4.1 fremhever at det er et generelt problem at lovarbeider hvor mulige personvernkonsekvenser berøres, er svakt begrunnet og ikke basert på forskning om samfunnsmessige virkninger.

Disse medlemmer viser til at Personvernkommisjonen videre peker på at personvernkonsekvensene i slike lovarbeider ofte formuleres som et rent individuelt anliggende. Med dette risikerer man at bredere samfunns effekter, som nedkjølingseffekter som utfordrer ytringsfriheten, ikke fanges opp som en reell konsekvens. Dermed løper man en risiko for at grunnleggende spørsmål ikke blir tilstrekkelig drøftet som en del av lovarbeidet.

Disse medlemmer viser til at Personvernkommisjonen anbefaler at regjeringen bevilger midler til forskning på samfunnsmessige konsekvenser av overvåkningstiltak i justissektoren, med den begrunnelse at dette er viktig kunnskap for å være i stand til å gjøre helhetsvurderinger ved innføring av lovendringer.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere et forskningsmiljø som skal forske på samfunnsmessige konsekvenser av overvåkningstiltak i justissektoren, herunder om PSTs behandling av åpent tilgjengelig informasjon etter ny § 65 a i politiregisterloven vil ha en nedkjølede effekt på ytringsklimaet i Norge.»

Rådgivningsplikten

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at Personvernkommisjonen i NOU 2022:11 anbefaler at regjeringen vurderer om rådføringsplikten etter personvernforordningen følges i tilstrekkelig grad. En slik vurdering bør etter kommisjonens syn inneholde vurderinger av hvordan rådgivningsplikten kan innrettes for ikke å forsinke lovarbeidet samt føre til en uforholdsmessig stor ressursbelastning for Datatilsynet. Disse vurderingene bør etter Personvernkommisjonens syn gjøres som ledd i en personvernpolitikk.

Disse medlemmer deler Personvernkommisjonens bekymring for at rådføringsplikten ikke etterleves i tilstrekkelig grad innenfor justissektoren.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at rådføringsplikten etter personvernforordningen etterleves i tilstrekkelig grad innenfor justissektoren.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti ønsker å understreke at den enkeltes frihet og rett til privatliv, tankefrihet, organisasjonsfrihet og informasjonsfrihet skal stå sterkt i Norge og er et viktig demokratisk prinsipp. Å ha friheten til å kunne utfolde seg ved hjelp av internett fører folk nærmere hverandre og seg selv, noe som er med på å berike samfunnsutviklingen. Dette medlem anerkjenner samtidig at hvordan vi samhandler, er i stadig endring på grunn av teknologisk og digital utvikling, og at dette også har implikasjoner for nasjonal sikkerhet. Vi trenger organer som har de verktøyene de trenger for å ivareta vår sikkerhet og frihet. Dette forholdet må vektles tungt. Dette medlem mener man ikke skal innføre et tilnærmet overvåkningssamfunn ved å feiltolke forventningen om at PST skal «følge med» på internett, slik de foreslåtte endringene i politiregisterloven legger opp til.

Dette medlem viser til at Datatilsynet i sitt høringsinnspill skriver:

«Forslaget om å gi PST hjemmel til å innhente og analysere opplysninger fra åpne kilder innebærer en total endring av synet på overvåking i Norge.»

Med forslaget vil PST uten forhåndskontroll kunne innhente nærmest ubegrenset med informasjon om den enkelte som er åpen og tilgjengelig på internett, og lagre den i inntil 15 år. Dette medlem mener at forslaget slik det foreligger i dag, innebærer en uforholdsmessig omfattende overvåking av norske borgeres liv. Videre kan forslaget negativt påvirke hvordan individer våger å bruke internett til å innhente informasjon, delta i samfunnsdebatten og interagere med andre. Dette vil kunne ha en svært negativ påvirkning på samfunnsutviklingen.

Dette medlem viser til at i Datatilsynets personvernundersøkelse 2020 svarte hele 16 prosent at de har unnlatt å delta i en debatt i kommentarfelt eller på Facebook fordi de er usikre på om myndigheter slik som politiet, PST eller Etterretningstjenesten kan få tilgang til informasjonen. Dette medlem mener dette er et sykdomstegn for den åpne og frie debatten, og at dette forslaget vil kunne forverre denne manglende tilliten.

Dette medlem er bekymret for hvordan regjeringen nå foreslår at PST vil kunne samle inn og lagre informasjon om helt ordinær deltakelse i samfunnsdebatten av samtlige norske borgere over lang tid, dersom en person deltar i en samtale på enten sosiale medier eller tradisjonelle medier i en sak som er en del av en vurdering av et nåværende eller fremtidig trusselbilde. Dette medlem vil understreke at forslaget vil føre til at norske borgere både overvåkes av plattformene de bruker, for investorers egen vinning, samt av norske myndigheter i lang tid for vedtatte sannheter om hva som utgjør nasjonale sikkerhetstrusler.

Dette medlem viser til at Tekna og Datatilsynet har uttrykt bekymring for at forslaget sett i kombinasjon med andre tiltak fører til et stort overvåkingstrykk. Dette medlem mener det fortsatt er betydelig usikkerhet knyttet til rekkevidden av forslaget, hvem som faktisk omfattes og rammes, og konsekvensene for ulike grupper i samfunnet.

Dette medlem understreker at det å bekjempe ekstremisme er en av hovedutfordringene samfunnet står overfor, og setter pris på at regjeringen løfter denne utfordringen. Dette medlem mener likevel at det ikke er mer masseovervåking av samfunnet som vil bekjempe ekstremisme, heller mindre masseovervåking. Det er den enorme overvåkingen av personer gjennom innhenting av data for å sikre annonseinntekter på plattformer som har gitt oss falske nyheter og farlige ekkokamre. Dette medlem savner denne forståelsen i forslaget samt en analyse av hvordan masseinnsamlin-

gen av data som forslaget legger opp til, samspiller med denne problemstillingen.

Dette medlem understreker at åpenhet skaper tillit, også i teknologibruk og -utvikling. At det skal være mulig å vite hva som samles inn om oss, og hvordan det blir brukt, må være utgangspunktet også i politiloven og politiregisterloven. Politiregisterloven mangler i dag regler for utvikling og bruk av kunstig intelligens, og det foreslås ingen åpenhetskrav for algoritmer i endringen. Dette medlem støtter Datatilsynet i deres kritikk av at selv helt åpenbare bestemmelser som at algoritmer ikke skal diskriminere, og krav om begrunnelse for hvilke data som samles inn, ikke finnes i forslaget, og mener at dette bør være et minimum ved et så omfattende forslag.

Dette medlem viser til at Datatilsynet, NIM, Tekna og Advokatforeningen er uttalt kritiske til at lovforslaget i hovedsak er lite målrettet og mangler uavhengig forhåndskontroll. Dette medlem etterlyser prinsipper som beskriver balansen mellom å ivareta individets rettigheter og PSTs tjenestebehov. Dersom en endring i politiregisterloven skal skje, må det først drøftes hvorvidt en mer målrettet metode vil oppfylle formålene ved loven uten at inngrepet i enkeltmenneskets personvern og grunnleggende rettigheter blir uforholdsmessig stort. Dette medlem påpeker at målretting står sentralt i praksis fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen og EU-domstolen, noe dette forslaget ikke tilstrekkelig ivaretar.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag med målrettet regelverk og rutiner for uavhengig forhåndskontroll for bruk og lagring av åpent tilgjengelig informasjon.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at EOS-utvalget sammen med Datatilsynet gis mulighet til å kreve innsyn i kildekoder til automatiserte analyseverktøy brukt av PST.»

«Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag som følger prinsippet om dataminimering ved PSTs innhenting og lagring av informasjon.»

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte tydeliggjøre for Stortinget hvilke typer data som i henhold til politiregisterloven § 65 a kan lagres i mer enn fem år av gangen, og hvilke data som kan lagres i inntil 15 år.»

«Stortinget ber regjeringen i løpet av stortingsperioden levere en uavhengig rapport som redegjør for de positive og negative konsekvensene metodebruket ved datainnsamling og -lagring i justissektoren har for pri-

vatliv, organisasjonsfrihet, ytringsfrihet, tankefrihet og informasjonsfrihet.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre:

Forslag 1

Prop. 31 L (2022–2023) Endringer i politiloven og politiregisterloven (PSTs etterretningsoppdrag og bruk av åpent tilgjengelig informasjon) sendes tilbake til regjeringen.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag om et strengere og etterprøvbart inngangskriterium for PSTs behandling av åpent tilgjengelig informasjon.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag hvor det oppstilles nærmere vilkår for PSTs videre behandling av innhentet åpent tilgjengelig informasjon etter lagring.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en utredning av konsekvenser ved at PST kan bruke sperrede opplysninger lagret i medhold av politiregisterloven § 65 a også til forebygging og etterforskning.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et lovforslag med klare kriterier og en uavhengig forhåndskontroll for bruk av sperrede opplysninger etter politiregisterloven § 65 a andre ledd nr. 2 og 3.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag om domstolskontroll i spørsmål om fortsatt lagring ut over fem år av opplysninger innhentet i medhold av politiregisterloven § 65 a.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen sikre at EOS-utvalget har tilstrekkelig kapasitet til å føre forsvarlig kontroll med PSTs behandling av åpent tilgjengelig informasjon.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen evaluere om politiregisterloven § 65 a fungerer etter intensjonen, samt om de etablerte kontrollmekanismene fungerer tilfredsstillende, fem år etter ikrafttredelse.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at ny § 65 a i politiregisterloven kun skal gjelde i seks år.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag om en mekanisme som hurtig kan avvikle PSTs lagringssystem og slette alle innhentede data, som kan aktiveres ved cyberangrep.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen etablere et forskningsmiljø som skal forske på samfunnsmessige konsekvenser av overvåkingstiltak i justissektoren, herunder om PSTs behandling av åpent tilgjengelig informasjon etter ny § 65 a i politiregisterloven vil ha en nedkjølende effekt på ytringsklimaet i Norge.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen sikre at rådføringsplikten etter personvernforordningen etterleves i tilstrekkelig grad innenfor justissektoren.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2023 komme tilbake til Stortinget med et kostnadsanslag over og en fremdriftsplan for hvordan man skal gjøre EOS-utvalget i stand til å foreta forsvarlig kontroll med PSTs behandling av åpent tilgjengelig informasjon.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag med målrettet regelverk og rutiner for uavhengig forhåndskontroll for bruk og lagring av åpent tilgjengelig informasjon.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen sikre at EOS-utvalget sammen med Datatilsynet gis mulighet til å kreve innsyn i kildekoder til automatiserte analyseverktøy brukt av PST.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag som følger prinsippet om dataminimering ved PSTs innhenting og lagring av informasjon.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen på egnet måte tydeliggjøre for Stortinget hvilke typer data som i henhold til politiregisterloven § 65 a kan lagres i mer enn fem år av gangen, og hvilke data som kan lagres i inntil 15 år.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen i løpet av stortingsperioden levere en uavhengig rapport som redegjør for de positive og negative konsekvensene metodebruken ved datainnsamling og -lagring i justissektoren har for privatliv, organisasjonsfrihet, ytringsfrihet, tankefrihet og informasjonsfrihet.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i politiloven og politiregisterloven (PSTs etterretningsoppdrag og bruk av åpent tilgjengelig informasjon)

I

I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet gjøres følgende endringer:

§ 17 a skal lyde:

§ 17 a *Oppgavene til Politiets sikkerhetstjeneste som innenlands etterretningstjeneste*

Politiets sikkerhetstjeneste skal utarbeide analyser og etterretningsvurderinger om forhold i Norge som kan true Norges suverenitet, territoriale integritet, demokratiske styreform og andre nasjonale sikkerhetsinteresser.

§ 17 b overskriften skal lyde:

Oppgavene til Politiets sikkerhetstjeneste som politiorgan

II

I lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten gjøres følgende endringer:

§ 3 annet ledd skal lyde:

Forvaltningsvirksomhet og etterretningsvirksomhet i Politiets sikkerhetstjeneste er likevel omfattet av loven.

§ 64 første ledd første punktum skal lyde:

Politiets sikkerhetstjeneste kan behandle opplysninger når det er nødvendig for politimessige formål, etterretningsvirksomhet og forvaltningsvirksomhet i tjenesten.

§ 64 tredje ledd nr. 4, 5 og nytt nr. 6 skal lyde:

4. er nødvendig for personkontroll eller akkreditering med de begrensninger som følger av § 67,
5. er nødvendig for å dokumentere hvilken over-skuddsinformasjon som er gjort tilgjengelig for andre, *eller*
6. er nødvendig for å utarbeide analyser og etterretningsvurderinger som nevnt i politiloven § 17 a.

Ny § 65 a skal lyde:

§ 65 a *Behandling av åpent tilgjengelig informasjon til etterretningsformål*

Politiets sikkerhetstjeneste kan behandle åpent tilgjengelig informasjon dersom det antas å være nødvendig for utarbeidelse av analyser og etterretningsvurderinger, jf. politiloven § 17 a. Informasjon er ikke åpent tilgjengelig dersom tilgang krever aktivt fordekt opptreden eller forsering av passord eller lignende beskyttelsesmekanismer. Behandling etter første punktum kan skje ved hjelp av automatiserte analyseverktøy. Når opplysningene etter dette leddet innhentes, lagres eller behandles ved hjelp av automatiserte analyseverktøy, kommer §§ 6 og 7 om krav til opplysningenes kvalitet og behandling av særlige kategorier av personopplysninger ikke til anvendelse.

Opplysninger som behandles etter første ledd, skal være sperret og kan bare brukes til følgende formål:

1. utarbeidelse av analyser og etterretningsvurderinger, jf. politiloven § 17 a
2. opprettelse av eller bruk i forebyggende sak, jf. § 64 tredje ledd nr. 1 bokstav a
3. etterforskning av lovbrudd som nevnt i politiloven § 17 b, jf. straffeprosessloven § 224.

Opplysningene skal slettes senest etter 5 år. Sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste eller den denne bemyndiger, kan beslutte at nærmere angitte opplysninger skal beholdes i ytterligere 5 år av gangen, men ikke lenger enn 15 år totalt, dersom opplysningene etter en konkret vurdering fremdeles er nødvendige for formål som nevnt i annet ledd nr. 1.

Kongen gir i forskrift nærmere regler om behandling av opplysninger etter denne bestemmelsen, herunder om utlevering, utsatt sletting, tilgangsbegrensning og kontroll.

III

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Oslo, i justiskomiteen, den 14. mars 2023

Per-Willy Amundsen

leder og ordfører

